

Warszawa 02.04.2018

Podstawowe dane osobowe recenzenta
Dr hab. Łukasz Błaszczyk, prof. AM
Dziedzina-sztuki muzyczne
Dyscyplina-instrumentalistyka

Akademia Muzyczna w Krakowie
Dziekan Wydziału Instrumentalnego
wpłynęło dnia 2018-04-26 2018
nr zał.
mgr Małgorzata Krowicka

RECENZJA PRACY DOKTORSKIEJ

magistra Jakuba Witka

Zlecniodawca opinii

Akademia Muzyczna w Krakowie, Dziekan Wydziału Instrumentalnego dr hab. Mariusz Sielski na podstawie Ustawy o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki z dnia 14 marca 2003 roku - Art. 18 ust. 1 i 2

Dotyczy:

Uchwały Rady Wydziału Instrumentalnego Akademii Muzycznej w Krakowie z dnia 5 lipca 2013 roku w sprawie wszczęcia przewodu doktorskiego mgr. Jakuba Witka.

Do nadesłanego mi przez Dziekana Wydziału Instrumentalnego Akademii Muzycznej w Krakowie dr hab. Mariusza Sielskiego pisma o powołaniu mnie na recenzenta w przewodzie doktorskim mgr. Jakuba Witka w dziedzinie sztuk muzycznych, w dyscyplinie artystycznej: instrumentalistyka, dołączona została następująca dokumentacja:

- wyciąg z protokołu posiedzenia Rady Wydziału Instrumentalnego wraz z uchwałą nr 120/2013 z dnia 5 lipca 2013 roku w sprawie wszczęcia przewodu doktorskiego mgr. Jakuba Witka oraz wyznaczenia promotora.
- wyciąg z protokołu posiedzenia Rady Wydziału Instrumentalnego z dnia 10 stycznia 2018 roku wraz z uchwałą nr 11/2018 w sprawie powołania recenzentów w przewodzie doktorskim mgr. Jakuba Witka oraz uchwałą 12/2018 w sprawie powołania komisji doktorskiej w przewodzie doktorskim mgr. Jakuba Witka
- dokumentację zawierającą m.in. podstawowe informacje o doktorancie, życiorys, konspekt i opis pracy, wykaz dorobku artystycznego, kserokopie dyplomów i programów

- 1 egzemplarz pracy doktorskiej mgr. Jakuba Witka, pt. „**Technika i ekspresja w wybranych utworach na skrzypce solo Eugène’a Ysaÿe’a**”, na który składa się nagranie na płycie CD, będące dziełem artystycznym oraz praca pisemna stanowiąca opis dzieła.

Podstawowe dane o doktorancie

Jakub Witek urodził się 5 września 1987 roku. W 2006 roku ukończył Państwową Ogólnokształcącą Szkołę Muzyczną im. Karola Szymanowskiego w Katowicach w klasie prof. Janusza Skramlika. Studia muzyczne ukończył w roku 2011 w klasie adiunkta Adama Musiałskiego. W 2002 roku zdobył wyróżnienie na VIII Śląskim Międzynarodowym Konkursie Młodych Skrzypków. Doktorant brał również udział w konkursach skrzypcowych w Lublinie, Łodzi i Zagrzebiu. Wielokrotnie uczestniczył w Beskidzkich Warsztatach Skrzypcowych w klasie dra hab. Piotra Tarcholika. U tego samego pedagoga rozpoczął w 2011 roku studia doktoranckie w Akademii Muzycznej w Krakowie. Od września 2013 roku pan Jakub Witek jest pedagogiem w Zespole Państwowych Szkół Muzycznych w Żorach

Ocena pracy doktorskiej

Praca doktorska mgr. Jakuba Witka pt. „**Technika i ekspresja w wybranych utworach na skrzypce solo Eugène’a Ysaÿe’a**” składa się z dzieła artystycznego w postaci płyty CD zawierającej nagranie czterech pierwszych sonat ze zbioru 6 Sonat na skrzypce solo op. 27, sześciu preludiów ze zbioru 10 Preludiów op. 35 oraz części pisemnej będącej opisem dzieła.

Swoją recenzję chciałbym rozpocząć od stwierdzenia, iż z olbrzymią satysfakcją przyjąłem fakt podjęcia przez doktoranta tematu przybliżającego twórczość jednego z największych skrzypków w historii muzyki. Z niewiadomych dla mnie przyczyn, brak jest w Polsce publikacji i tłumaczeń opisujących dogłębnie życie i twórczość skrzypka, który w porównywalny do Nicolo Paganiniego sposób, wytyczył nowe kierunki w rozwoju szeroko pojętej techniki gry na skrzypcach. Jest to o tyle zaskakujące, iż muzyka Eugène’a Ysaÿe’a należy do kanonu literatury skrzypcowej i na stałe gości na najbardziej prestiżowych konkursach skrzypcowych oraz na salach koncertowych.

Pewne zdziwienie początkowo wywołał we mnie fakt, iż doktorant postanowił zarejestrować jedynie cztery spośród sześciu Sonat op. 27 oraz sześć z dziesięciu Preludiów op. 35. Moim zdaniem szczególnie nagranie kompletu Preludiów byłoby niezwykle cennym dokonaniem artystycznym, tym bardziej, że jak pisze doktorant w swojej pracy, do niedawna żaden ze skrzypków nie podjął się zarejestrowania całości. Jednakże wysłuchanie blisko siedemdziesięciminutowej płyty z subiektywnie wybranymi przez doktoranta Sonatami i Preludiami pozwala słuchaczowi w pełni wyrobić sobie zdanie na temat wartości artystycznej muzyki Ysaÿe’a, niezwyklej skali jej trudności, jak i również warsztatu skrzypcowego doktoranta.

Ze szczególnym zainteresowaniem przystąpiłem do lektury zamieszczonych na płycie Preludiów. Z każdą minutą budził się we mnie coraz większy podziw dla doktoranta za podjęcie się i realizację tak ogromnego wyzwania, jakim bez wątpienia jest przygotowanie i nagranie tak ekstremalnie trudnych pozycji. Każde z Preludiów, wedle idei przyświecającej kompozytorowi, miało być kompleksowym studium wszystkich interwałów - od półtonu do decymy włącznie. Jak obszernie w swojej pracy opisuje doktorant, dla Ysaÿe'a zdobycze techniczne XIX-wiecznej wiolinistyki były dalece niewystarczające. Dlatego też postanowił znacznie poszerzyć możliwości harmoniczne skrzypiec poprzez wykształcenie u skrzypków zupełnie nowych, nieistniejących wcześniej, chwytów palcowych, akordów wykorzystujących rzadko stosowane interwały oraz częstsze stosowanie skali chromatycznej i całotonowej. Właśnie w tym celu skomponował 10 Preludiów, po przestudiowaniu których umiejętności techniczne skrzypka zostają wzbogacone o niespotykane nigdzie wcześniej w literaturze skrzypcowej elementy.

Śluchając tych Preludiów, będących w zasadzie typowymi ćwiczeniami technicznymi, zastanawiałem się, dlaczego nie funkcjonują one na stałe w procesie dydaktycznym. Odpowiedź wydaje się oczywista: skala ich trudności oraz brak dostatecznej i dogłębnej wiedzy na temat twórczości wielkiego belgijskiego skrzypka.

W tym świetle inicjatywa doktoranta jest tym bardziej godna docenienia. Ogromny wysiłek, jaki musiał włożyć w przygotowanie i rejestrację sześciu Preludiów z op. 35, zaowocował nagraniem, które z pewnością spełnia standardy dzieła artystycznego. Doktorant wykonał wszystkie karkołomne ćwiczenia z dużą dokładnością i precyzją. Oczywiście przy tak olbrzymim nawarstwieniu problemów technicznych nie ustrzegł się drobnych niedociągnięć intonacyjnych, szczególnie w preludiach „poświęconych” kwarcie i oktawie. Nie zmienia to jednak w żaden sposób mojej opinii, że nagranie Preludiów, będących częścią dzieła artystycznego, przedstawia bardzo dużą wartość artystyczną, dydaktyczną, ale również popularyzatorską.

Na szczęście popularyzacji nie wymagają Sonaty na skrzypce solo op. 27, z których cztery pierwsze doktorant umieścił na płycie. Ich interpretacje nie budzą większych zastrzeżeń, są przemyślane, spójne i wykonane z dużą starannością. Moim subiektywnym zarzutem, który ostatecznie nie będzie miał wpływu na konkluzję tej recenzji, jest niewystarczająca dla mnie realizacja niektórych określeń wyrazowych zastosowanych przez kompozytora. Przykładem może być IV część I Sonaty, opisana przez Ysaÿe'a jako „Finale con brio. Allegro fermo”. W moim odczuciu w interpretacji doktoranta brakuje odrobinę tej błyskotliwości i zdecydowania sugerowanego przez kompozytora. Również w ostatniej części II Sonaty nie do końca odnajduję sugerowany charakter „furioso”. Z pewnym niedosytem odebrałem też temat główny III Sonaty „Ballady”, gdzie brakowało mi brawury, adekwatnej do zawartości muzycznej tego fragmentu, jak i sugestii kompozytora mieszczącej się w określeniu „Allegro in tempo giusto e con bravura”.

Moje zastrzeżenia jak widać, dotyczą przede wszystkim kwestii związanych z szeroko pojętym temperamentem w grze. Po kilkukrotnym wysłuchaniu dostarczonej mi płyty,

doktorant jawi mi się jako skrzypek dojrzały, sprawny technicznie, świadomy i wnikliwy, który w swej grze unika nadmiernej popisowości, a raczej zmierza w kierunku interpretacji skupionej i intelektualnej.

Część pisemna doktoratu, stanowiąca opis dzieła artystycznego, to stustronicowa praca, w której doktorant przybliżył nam sylwetkę Eugène'a Ysaÿe'a, a także wielowymiarowo analizuje jego twórczość. Niezwykle interesująco opisuje proces kształtowania osobowości artysty, otoczenie w jakim dorastał i inspiracje, jakich doświadczał od największych mistrzów tamtych czasów, tj.: Cesar Franck, Henri Vieuxtemps, Henryk Wieniawski czy wreszcie Claude Debussy, który, według doktoranta, miał największy wpływ na późniejszą twórczość Ysaÿe'a. Z lektury tej dysertacji dowiadujemy się wielu szczegółów z jego bogatego życia artystycznego. Często cytowana przez doktoranta biografia autorstwa syna kompozytora Antoine'a Ysaÿe'a, pt.: „Ysaÿe, His Life, Work and Influence” przenosi czytelnika w świat, w którym tworzyła się prawdziwa historia XX-wiecznej wiolinistyki. Dzięki temu możemy dowiedzieć się, jak wielką osobowością był Eugène Ysaÿe i jak ogromną rolę odegrał w dziejach wiolinistyki. Fascynujący cytat z książki Noela Malcolma, pt. „George Enescu, His Life and Music”, obrazujący atmosferę towarzyszącą życiu i karierze Ysaÿe'a, zamieścił doktorant w przypisie na stronie 29 pracy. Jest to wspomnienie Georga Enescu, które pozwolił sobie zacytować w obszernym fragmencie.

„...Przypominam sobie, jako najdoskonalsze i najpiękniejsze ze wszystkich moich muzycznych wspomnień, sesję złożoną z kwartetów i kwintetów smyczkowych, w moim własnym domu w Paryżu, gdzie graliśmy cztery spośród najpiękniejszych utworów kameralnych, jakie kiedykolwiek zostały napisane: Siódmy Kwartet Beethovena (Ysaÿe - I skrzypce, ja - II skrzypce, Kreisler - altówka i Casals - wiolonczela); Kwartet Schumanna (Kreisler - I skrzypce, Ysaÿe - II skrzypce, ja - altówka i Casals - wiolonczela); Kwartet G-dur Mozarta (ja - I skrzypce, Kreisler - II skrzypce, Ysaÿe - altówka, Casals - wiolonczela) ... Był to najprzyjemniejszy dzień w moim życiu muzycznym...”

Nieocenioną wartością tej dysertacji jest przybliżenie sylwetki Ysaÿe'a jako wielkiego propagatora muzyki jemu współczesnej oraz animatora wielu działań popularyzujących dzieła wówczas komponowane. Dzięki jego inspiracji wielu przyjaciół-kompozytorów dedykowało mu swoje kompozycje. Jak pisze doktorant w I rozdziale pracy: „Efektem wysiłków Ysaÿe'a związanych z propagowaniem muzyki współczesnej są dedykowane mu utwory.

Najwybitniejszymi spośród nich są: Sonata A-dur Cesara Francka, Kwartet smyczkowy Claude'a Debussy'ego, Poemat op. 25 oraz Koncert D-dur na fortepian, skrzypce i kwartet smyczkowy Ernesta Chaussona, Kwintet fortepianowy Gabriela Faure...”

Trudno byłoby dziś wyobrazić sobie literaturę muzyczną bez tych kompozycji.

Oprócz niezwykle wartościowej części biograficznej w pracy tej odnajdziemy też bardzo szczegółową analizę języka muzycznego i harmonicznego Eugène'a Ysaÿe'a. Z naukowym zacięciem doktorant przeprowadza badania nad wszystkimi technikami stosowanymi w swoich kompozycjach oraz opisuje nowatorstwo i bogactwo środków technicznych. Czytelnik odnajdzie też wiele ciekawych spostrzeżeń dotyczących harmonii, będącej według autora dysertacji, głównym źródłem rozwoju możliwości ekspresyjnych i technicznych. Dużo

miejsca doktorant poświęca również na udowodnienie tezy o impresjonistycznym charakterze muzyki Ysaÿe'a poprzez porównanie do języka muzycznego i technik kompozytorskich stosowanych przez Claude'a Debussy'ego.

Praca pisemna pod względem formalnym i językowym jest na wysokim poziomie i stanowi bardzo wartościową część całości doktoratu. Doskonałym pomysłem doktoranta było zamieszczenie na koniec bardzo obszernego kalendarium życia kompozytora na tle wybranych wydarzeń ze świata sztuki i historii powszechnej oraz przytoczenie niezwykle wywiadu udzielonego przez samego Ysaÿe'a. Tym samym doktorant, oddając na zakończenie głos głównemu bohaterowi tej dysertacji, składa swoisty hołd jednemu z największych artystów przełomu XIX i XX wieku.

Konkluzja

Praca doktorska mgr. Jakuba Witka pt. „**Technika i ekspresja w wybranych utworach na skrzypce solo Eugène'a Ysaÿe'a**” jest niezwykle interesującym kompendium wiedzy na temat życia i twórczości jednego z najwspanialszych skrzypków w historii muzyki. Wobec niedostatku odpowiednich publikacji i opracowań w języku polskim niezwykle cenne i wartościowe okazało się wykorzystanie przez doktoranta materiałów obcojęzycznych oraz częste ich cytowanie w pracy pisemnej. Umożliwiło to nie tylko zapoznanie się z niezwykle osobowością wybitnego skrzypka, ale pozwoliło przede wszystkim na udowodnienie tezy o jego niezwykle wkładzie w rozwój wiolinistyki poprzez zastosowanie nowatorskich technik gry oraz o rewolucyjnym podejściu do zagadnień związanych z harmonią, ekspresją czy kolorystyką.

Moje drobne zastrzeżenia do interpretacji niektórych pozycji zamieszczonych na nagraniu nie umniejszają w znaczący sposób olbrzymiej wartości popularyzatorskiej i dydaktycznej, jaką niesie za sobą w szczególności nagranie większości Preludiów z op. 35.

Wszystko to pozwala mi stwierdzić, że pan Jakub Witek spełnił wymagania Ustawy o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki z dnia 14 marca 2003 roku, a jego praca doktorska stanowi wartościowy wkład w rozwój naszej dyscypliny.

Pracę doktorską pana Jakuba Witka przyjmuję.